

СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКОЇ ГРУПОВОЇ МІГРАЦІЇ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті розглянуто становище української трудової міграції, де основною причиною є соціально-економічна проблема, а саме різниця в рівні доходів у країні, з якої відбувається міграція, та в країні, куди мігрують. Саме можливість заробити більше, ніж у власній країні, що спонукає сотні тисяч мігрантів щороку залишати рідні місця в пошуках кращої долі за кордоном.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, міграційна ситуація, міграційні процеси, робоча сила.

В статье рассмотрено положение украинской трудовой миграции, где основной причиной является социально-экономическая проблема, а именно разница в уровне доходов в стране, из которой происходит миграция, и в стране, куда мигрируют. Именно возможность заработать больше, чем в собственной стране, которая побуждает сотни тысяч мигрантов ежегодно оставлять родные места в поисках лучшей судьбы за рубежом.

Ключевые слова: миграция, трудовая миграция, миграционная ситуация, миграционные процессы, рабочая сила.

In the article position is considered Ukrainian labour migration where principal reason is a socio-economic problem, namely difference in the level of profits in a country which migration is from, and in a country where migrate. Exactly possibility to begin to work more than in an own country which induces hundreds of thousands of migrantov annually to abandon native places in search of the best fate abroad.

Key words: migration, labour migration, migratory situation, migratory processes, labour force.

Постановка проблеми. Формування в Україні ринкової економіки відкритого типу обумовлюють необхідність дослідження проблем української трудової міграції. Міжнародна міграція робочої сили є одним з об'єктивних підстав становлення цілісної системи світового господарства. У той же час вільна міграція є проблемою для уряду як у політичному, так і в соціально-економічному аспектах. Нестабільність економічної та політичної ситуації у країні, стрімке підвищення рівня безробіття, а також етнічні, релігійні забобони і пряма економічна загроза інтересам окремих груп, які бояться конкуренції з боку мігрантів, роблять цю проблему актуальною.

Аналіз досліджень і публікацій. Величезний вплив на економічні, соціальні процеси, стрімке зростання обсягів міграції в Україну обумовлює важливість дослідження міграційних процесів. В останні роки актуальним стає вивчення проблем міграції в наукових дослідженнях демографів, соціологів, психологів, культурологів, етнографів, економістів, юристів, політологів, а також фахівців в інших галузях науки: С. Рязанцева, О. Леонченко, М. Долішнього, О. Малиновської, В. Новіка, Ю. Олефіра, С. Пирожкова, О. Позняка, М. Рома-

нюка, О. Хомра. Українськими вченими вже накопичений досвід, що дозволяє охарактеризувати основні риси, масштаби і важливість міграційних процесів, але з кожним роком актуальність даної проблеми зростає, що викликано, передусім, негативними наслідками від міграції [6, с. 6].

Метою роботи є аналіз поточної міграційної ситуації в країні: сутність і наслідки міграції, причини міграційної активності громадян України.

Вклад основного матеріалу. Масштаби та напрямки міграції трудових ресурсів свідчать про стабільність або, навпаки, нестабільність суспільного розвитку країни, про рівень життя населення, розвитку економіки. Основним чинником, що обумовлює значні масштаби трудової міграції українців за кордон, є економічна ситуація в країні. Навіть зростання темпів економічного розвитку і рівня життя населення в Україні в останні роки не мають суттєвого впливу на зниження міграційної активності українських громадян. Саме через економічної нестабільності, незабезпеченість робочими місцями, відсутність умов застосування своїх інтелектуальних, творчих здібностей, маленькою реальною заробітної плати та постійної напруженої політичної та економічної

ситуації в країні щороку виїжджає понад 900 тис. осіб [3, с. 96].

Офіційні статистичні дані свідчать про те, що в період з 2003 до 2006 рр. ситуація в міграційній сфері була практично незмінною. У 2006 р. міграційна активність громадян збільшилася більш ніж у 2 рази, а в 2007 р. порівняно з попереднім роком показники вибуття та прибуття значно знизилися. І вже у 2008 році показники знову зросли, що і тенденція збільшення так і триває до 2011 року [3, с. 98].

Якщо громадянин України не володіє достатнім обсягом капіталу або високим рівнем розумових і фізичних здібностей, знайти гідне, добре оплачуване робоче місце досить важко, особливо в умовах економічної нестабільності. В умовах зростаючих вимог до найманого працівника, та частина населення, яка здобула вищу освіту і ефективно застосовує свої знання у практичній діяльності, значно підвищує свою ціну на ринку праці. І тоді в цих людей стоїть вибір: працювати за фахом в Україні чи, наприклад, у Західній Європі, де заробітна плата буде в кілька разів вище.

Існують не тільки економічні причини міграційних процесів, а також причини гуманітарного, культурного, екологічного, психологічного, правового порядку, які будуть посилюватися в міру вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку країн.

Специфічною ознакою трудової міграції сьогодні є те, що вона починає набувати характер «незворотності». Якщо в 90-х роках ХХ ст. більшість громадян України, які виїжджають за кордон на заробітки, сприймали це як тимчасове явище і сподівалися, що як тільки економічна ситуація в країні покращиться, вони повернуться, то тепер значна частина тих, хто виїхав тоді на роботу, не поспішає повертатися.

Загрозливою тенденцією розвитку сучасної трудової міграції є той факт, що батьки, які виїхали і працюють за кордоном уже досить тривалий час, починають залучати в такі поїздки дітей. За експертними даними МЗС України, на заробітках за кордоном нелегально перебуває понад 2,3 млн громадян України. Проте вважається, що дана цифра значно занижена. За різними оцінками, чисельність емігрантів коливається від 2 до 7 млн осіб. чол. Такі масштаби міграції українських громадян зумовлюють великі втрати робочої сили, які можуть мати в майбутньому серйозні негативні наслідки для економічного розвитку України [4, с. 89].

Зовнішня трудова міграція має не тільки негативні, але і позитивні наслідки. Трудова міграція є чинником, що знижує тиск безробіття на внутрішній ринок праці, отже, зменшує рівень соціального напруження в суспільстві. Для громадян України, які мають високий рівень кваліфікації, можливість працевлаштування за кордоном, часто є шансом забезпечити більш широкі можливості професійної самореалізації та отримати більш високий рівень матеріального достатку. Також позитивним наслідком трудової міграції є те, що певна частина українців змогла заробити собі початковий капітал за кордоном і почати власний бізнес в Україні.

Згідно з прогнозом Олексія Позняка, заввідділом міграційних досліджень Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України, вже через 10-15 років Україна зіткнеться з гострим браком робочої сили (адже населення України скорочується в основному за рахунок зменшення кількості дітей) і буде змушена залучати мігрантів. Це цілком зрозуміло, – говорить Позняк. – По-перше, місця в Росії достатньо: за європейськими мірками її територія освоєна нерівномірно. Зацікавленість же саме в українських мігрантів пояснюється порівняно невеликими відмінностями у менталітеті і мовою. Отже, враховуючи назріваючі проблеми в Україні, можна говорити про те, що ми вступаємо в боротьбу за населення [6, с. 105].

Висновки. Таким чином, міграція української робочої сили має великий вплив як на розвиток економіки країни зокрема, так і на світові процеси загалом. Передумовами цього процесу є соціальні, економічні, політичні чинники. Міграція населення має як позитивні, так і негативні наслідки. Але, незважаючи на великі інвестиції мігрантів в економіку України, позитивне сальдо міграції, міграційний рух носить негативний характер. Для підвищення рівня контролю над міграційними процесами формування державної міграційної політики має будуватися на принципах комплексності та системності, протидії нелегальній міграції; забезпеченні соціального захисту тимчасових мігрантів; формуванні ефективного механізму регулювання міграційних процесів. Держава зобов'язана зацікавити населення в проживанні на території України – підвищити рівень життя, збільшити кількість нових робочих місць, стабілізувати економіку, налагодити політичну ситуацію в країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Василенко П. Як живуть українці за кордоном? / П. Василенко // Профспілкові вісті. – 2009. – № 17. – С. 29–31.
2. Гаврилечко Ю. Трудові мігранти в Україні: виклик часу чи екзотика? / Ю. Гаврилечко // Праця і Закон. – 2009. – № 3. – С. 14–16.
3. Гайдучкий А. П. Масштаби доходів українських трудових мігрантів / А. П. Гайдучкий // Економіка та держава. – 2009. – № 2. – С. 96–99.
4. Гайдучкий А. П. Характерні риси української трудової міграції за кордон / А. П. Гайдучкий // Економіка та держава. – 2010. – № 9. – С. 88–92.
5. Зовнішня трудова міграція в Україні як демографічна проблема. Режим доступу: <http://dialogs.org.ua/ua/project>.

6. Зовнішні трудові міграції населення України ; / за ред. Е. М. Лібанової, О. В. Позняка / – К. : РВПС України, 2002. – 206 с.
7. Лапшина І. А. Особливості міжнародної міграції робочої сили в умовах формування економіки України / І. А. Лапшина // Формування ринкової економіки в Україні. – 2010. – С. 41–48.
8. Ростова Л. Трудовій міграції – цивілізоване обличчя / Л. Ростова // Профспілки України. – 2010. – № 5. – С. 10–11.

Рецензенти: Гавеля В. Л., д.філос.н., професор;
Фесенко А. М., к.і.н., доцент.

© Чорна В. О., 2011

Дата надходження статті до редколегії 16.10.2011 р.